

Transportne klauzule, rizici i osiguranje robe u vanjskotrgovinskom poslovanju

Nakić, Andro

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:122:628309>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-12-26**

Repository / Repozitorij:

[University North Digital Repository](#)

**Sveučilište
Sjever**

Završni rad br. 321/TGL/2016

Transportne klauzule, rizici i osiguranje robe u vanjskotrgovinskom poslovanju

Andro Nakić, 4617/601

Varaždin, rujan 2016. godine

**Sveučilište
Sjever**

Odjel za Tehničku i gospodarsku logistiku

Završni rad br. 321/TGL/2016

Transportne klauzule, rizici i osiguranje robe u vanjskotrgovinskom poslovanju

Student

Andro Nakić, 4617/601

Mentor: Izv. prof. dr. sc. Vinko Višnjčić

Varaždin, rujan 2016. godine

Predgovor

Zahvaljujem svojem mentoru dr.sc. Vinku Višnjiću koji je pratio cijeli proces izrade završnog rada te me svojom stručnošću i adekvatnim savjetima usmjeravao prema njegovoj uspješnoj finalizaciji.

Također želim zahvaliti svim svojim profesorima i asistentima Sveučilišta Sjever na prenašanju dijela svojih kompetencija na mene, što mi je uvelike pomoglo u polaganju kolegija.

Na kraju, sve zahvale dugujem svojim kolegama na fakultetu za uzajamnu pomoć i podršku u svladavanju gradiva pojedinih kolegija. Ipak, najveću potporu imao sam u svojim roditeljima, koji su me cijelo vrijeme studiranja na sve načine podupirali i time me doveli do uspješnog završetka ovog studija.

Sažetak

Incoterms pariteti isporuke

Incoterms su službena pravila Međunarodne trgovinske Komore za tumačenje trgovinskih termina. U svijetu se koriste već više od 60 godina, a ti termini su prijeko potrebni za nesmetano vođenje međunarodne trgovine. Po njima presuđuju svi svjetski sudovi i druge službene institucije, a njihovo uključivanje u ugovore o prodaji znatno smanjuje mogućnost nesporazuma koji bi mogli dovesti do pravnih komplikacija.

Incoterms pravila i termini se bave odnosom između kupca i prodavatelja, a jedan od značajnijih dijelova su pariteti isporuke, kojima se odlučuje kada odgovornost i rizici u prodaji robe prelaze sa prodavatelja na kupca.

Naziv Incoterms predstavlja skraćenicu za međunarodne trgovačke termine (engl. International commercial terms).

Međunarodna trgovačka komora je krajem 2010.g. objavila novo izdanje međunarodno prepoznatljivih trgovačkih termina Incoterms® 2010.

Incoterms je namijenjen prije svega poslovnim ljudima, menadžerima koji se bave izvozom i uvozom roba i usluga i kojima je u interesu osigurati brz, siguran i racionalan prijevozni proces bez obzira na udaljenosti, vrstu prijevoza, vrstu i prirodu robe, broj sudionika u transportu o logističkom lancu.

KLJUČNE RIJEČI: incoterms, pravila, termini, rizici, izvoz, uvoz

Summary

Incoterms delivery terms

Incoterms are the official rules of the International Chamber of Commerce for the interpretation of trade terms. In the world have been used for more than 60 years, and these terms are indispensable for the smooth conduct of international trade. After they settled all the world's courts and other official institutions, and their inclusion in contracts for the sale of substantially reduces the possibility of misunderstandings that could lead to legal complications. Incoterms rules and terms dealing with the relationship between buyer and seller, and one of the most important parts of the parity of delivery, to be decided when the responsibility and risks in selling goods move from seller to the buyer. Name of Incoterms is an abbreviation of international commercial terms (Eng. International commercial terms). International Chamber of Commerce at the end of 2010 published a new edition of the internationally recognized trade terms Incoterms®, 2010. Incoterms is intended primarily for business people, managers who are engaged in the export and import of goods and services and having an interest to provide fast, safe and rational transport process regardless of the distance, type of transport, type and nature of the goods, the number of participants in the transportation of logistics chain.

KEY WORDS: Incoterms, rules, terms, risks, export, import

Prijava završnog rada

Definiranje teme završnog rada i povjerenstva

ODJEL	Odjel za tehničku i gospodarsku logistiku		
PRISTUPNIK	Andro Nakić	MATIČNI BROJ	4617/601
DATUM	28.09.2016.	KOLEGIJ	Industrijska logistika
NASLOV RADA	Transportne klauzule, rizici i osiguranje robe u vanjskotrgovinskom poslovanju		
NASLOV RADA NA ENGL. JEZIKU	Transport clauses, risks and insurance of goods in foreign trade operations		
MENTOR	dr. sc. Vinko Višnjic	ZVANJE	izvanredni profesor
ČLANOVI POVJERENSTVA	1. izv. prof. dr. sc. Živko Kondić, predsjednik 2. izv. prof. dr. sc. Vinko Višnjic, mentor 3. mag. ing. meh. Veljko Kondić, član 4. Marko Horvat dipl. ing., zamjenski član 5. _____		

Zadatak završnog rada

BROJ	321/TGL/2016
------	--------------

OPIS

U radu je potrebno:

- Opisati osnovne elemente i tehnike provedbe izvoznog procesa
- Objasniti transportne klauzule u vanjskoj trgovini
- Opisati skupine transportnih klauzula
- Objasniti rizike i osiguranja u vanjskoj trgovini
- Povezati gore navedeno sa primjerom iz prakse

ZADATAK URUČEN

29.09.2016

POTPIS MENTORA

F. Višnjic

Sadržaj

1. UVOD.....	1
2. OSNOVNI ELEMENTI IZVRŠENJA IZVOZNOG POSLA.....	2
2.1. Sudionici u izvršenju izvoznog posla.....	3
2.2. Osnovni podaci o izvoznome poslu.....	5
3. TEHNIKA PROVEDBE POSLA IZVOZA ROBE	7
3.1. Pripremna faza posla izvoza robe	7
3.1.1. Korespodencija u pripremlnoj fazi izvoznog posla	7
3.2. Faza provedbe posla izvoza robe.....	10
3.2.1. Slijed osnovnih radnji iz faze operativne provedbe izvoznog posla.....	10
3.3. Završne radnje izvoznog posla	12
3.3.1 Pisane poslovne komunikacije u završnoj fazi.....	12
4. TRANSPORTNE KLAUZULE U VANJSKOJ TRGOVINI.....	13
5. SKUPINE TRANSPORTNIH KLAUZULA	14
5.1. Skupina E.....	15
5.2. Skupina F.....	16
5.3. Skupina C	18
5.4. Skupina D	22
6. RIZICI I OSIGURANJA U VANJSKOJ TRGOVINI.....	25
8. ZAKLJUČAK.....	35
LITERATURA	37
POPIS SLIKA I TABLICA.....	38

1. UVOD

U vanjskoj trgovini definirani su određeni stručni i poslovni pojmovi, načela poslovnog ponašanja i poslovni običaji kojeg prihvaćaju sudionici u međunarodnoj razmjeni. Neki od njih su stekli status međunarodno priznatih normi i pravila, te se oni pojavljuju u pisanom obliku. Poslovni običaji i načela poslovnog ponašanja nisu utvrđena u pisanom obliku, ali su ih sudionici u vanjskotrgovinskom poslovanju prihvatili kao nepisana pravila i uključili ih u svakodnevni rad.

Kod zaključivanja prodajnog ugovora u unutarnjoj i vanjskoj trgovini važno je točno utvrditi obvezu otpreme robe i podmirenje troškova u svezi s otpremom i prijevozom. Upravo radi toga postoje posebni izrazi ugovora pod nazivom „transportne klauzule“. Transportne klauzule važne su da se izbjegnu različite nejasnoće i sporovi pri tumačenju pojedinih ugovorenih izraza od strane izvoznika i uvoznika, a odnose se i na prijevoznike, špeditere, pomorske agente, carinska tijela, osiguravajuća društva i dr.

U međunarodnoj trgovini vrijede Međunarodna pravila za tumačenje trgovačkih termina INCOTERMS. Zbog boljeg pregleda i lakšeg razumijevanja pravila Incoterms, vrijede transportne klauzule koje su skupljene u četiri osnovne skupine: E, F, C, D.

Rizik u poslovanju s inozemstvom isto tako možemo definirati kao prijeteću mogućnost da nastupe vremenski i prostorno nepredviđeni događaji izazvani subjektivnim okolnostima ili objektivnim okolnostima, zbog čega može nastati šteta.

Osiguranjem od rizika pokrivaju se štete nastale nastupom osiguranog slučaja. Ovisno o vrsti rizika i drugim čimbenicima, poslovni partneri mogu se osigurati od poslovnih rizika tako da prenesu rizik na odgovarajuće ustanove ili na poslovnog partnera te politikom samoosiguranja.

2. OSNOVNI ELEMENTI IZVRŠENJA IZVOZNOG POSLA

Temeljna pretpostavka za izvršenje svakog izvoznog posla jest da izvozničko poduzeće raspolaže robom odgovarajuće vrste i kvalitete za koju na inozemnom tržištu postoji potražnja. To može biti roba vlastite proizvodnje, roba kupljena na domaćem tržištu radi izvoza, ili roba koju specijalizirano vanjskotrgovinsko poduzeće izvozi na inozemno tržište kao posrednik – komisionar domaćeg proizvođača – komitenta.

Dakle, vanjskotrgovinsko poduzeće može poslovati na sljedeće načine:

- **U svoje ime i za svoj račun**
- **U svoje ime, a za tuđi**
- **U tuđe ime i za tuđi račun**

Pod pretpostavkom da se vaše d.o.o. bavi posredničkim – komisionim vanjskotrgovinskim poslovima izvoza, vaš je zadatak najprije provjeriti što se na inozemnom tržištu može prodati i pod kojim uvjetima.

Nakon toga nužno je pronaći proizvođače takve robe na domaćem tržištu, koji mogu ponuditi odgovarajuću kvalitetu, količinu i prihvatljivu cijenu robe za koju ste našli mogućnost plasmana na inozemnom tržištu.

Ako ste sve to uskladili, preostaje da se s domaćim komitentom dogovorite o visini svoje provizije koja će pokriti sve vaše troškove ostvarenja konkretnog posla i donjeti vam odgovarajuću zaradu.

Prije ulaska u bilo koji izvozni posao potrebno je izraditi pretkalkulaciju izvoznog posla, uzeti u obzir sve troškove u zemlji i inozemstvu i visinu moguće prodajne cijene na inozemnom tržištu, te na kraju izračunati je li taj posao unosan ili su vam troškovi veći od protuvrijednosti deviznog priljeva (preračunato u domaću valutu).

2.1. Sudionici u izvršenju izvoznog posla

Uobičajeni sudionici i izvršenju nekoga izvoznog posla jesu:

a) Izvoznik

Vodi direktnu promociju, prodaju, dostavu i financijske transakcije. Za svoj rad dobiva proviziju kojom proizvođač honorira sve poslove obavljene u njegovo ime. Izvoznik može biti pojedinac ili društvo.

b) Domaći proizvođač

Komitent čiju robu izvozite.

c) Inozemni kupac

Strana pravna ili fizička osoba koja putem Izvoznog ugovora uvozi hrvatsku robu i/ili usluge.

d) Krajnji korisnik robe koju izvozite

To mogu biti: proizvodna poduzeća, ako je riječ o proizvodima investicijske potrošnje, sirovinama, repromaterijalu i sl., ili fizičke osobe – pojedinci, ako je riječ o proizvodima široke potrošnje.

e) Inozemni agent – posrednik

Zastupnik koji radi u ime i za račun zastupanog (nalogodavca) i klasificiraju se prema odnosu agenta s nalogodavcem (principalom).

f) Ovlaštena banka u zemlji

Poslovna banka putem koje ćete naplatiti izvezenu robu i obaviti sve druge financijske transakcije s inozemstvom, kao i financijski obračun s vašim komitentom u zemlji, te na temelju devizne naplate ostvariti odgovarajuća devizna prava.

g) Inozemna poslovna banka

Korespondentna banka vaše poslovne banke, putem koje će uvoznik iz inozemstva plaćati u vašu korist.

h) Međunarodni otpremnik – špediter

Špediter koji će na temelju vaše dispozicije obaviti za vas cjelokupnu organizaciju otpreme robe u inozemstvo.

i) Inozemni korespondent – špediter

Špediter u zemlji uvoznika. Po nalogu vašeg špeditera će preuzeti brigu o prispjeloj robi, obaviti uvozno carinjenje i otpremiti robu uvozniku, odnosno, po njegovu nalogu, krajnjem korisniku.

j) Poduzeće za međunarodni prijevoz robe

Brodarsko, željezničko, cestovno ili zrakoplovno poduzeće koje će prevesti robu koju izvozite od tvornice ili skladišta vašeg komitenta do odredišta u inozemstvu.

k) Osiguravajuće društvo

Špediter će kod određenog osiguravajućeg društva po vašem nalogu i uputama osigurati robu na temelju koje, nastupi li neki od osiguranih rizika, imate pravo podnijeti zahtjev za naknadu štete.

l) Ovlašteno poduzeće za ugovornu kontrolu kvalitete i kvantitete robe

Poduzeće u međunarodnom prometu koje će za izvršenu kontrolu izdati odgovarajući certifikat – uvjerenje (ako je ugovorom takva kontrola predviđena).

m) Ostala uslužn poduzeća

Ovisno o vrsti robe, njenom usputnom pretovaru, skladištenju, prepakiranju, ponovnom markiranju koleta, sortiranju i sl. (na primjer: javna skladišta, slobodne

zone, carinska skladišta, pomorske ili riječne luke, međunarodne zračne luke, prometne agencije i dr.).

n) Nadležna carinarnica (carinska ispostava)

Obaviti će izvozno carinjenje robe.

o) Hrvatska narodna banka

Služba devizne dokumentarne kontrole (kod koje će se evidentirati zaključeni izvozni posao o koja će kontrolirati jeste li u zakonskom roku naplatili izvezenu robu).

p) Hrvatska gospodarska komora

Izdati će vam uvjerenje o podrijetlu robe koju izvozite, ako je to ugovorom ili propisima zemlje uvoznika predviđeno.

q) Ostali sudionici

Ovisno o vrsti vanjskotrgovinskog posla, režimu izvoza, potrebi osiguranja od nekomercijalnih rizika, izdavanju dozvola za izvoz od nadležnog republičkog ministarstva, izdavanju sanitarnih, veterinarskih i fitopatoloških uvjerenja i dr.

2.2. Osnovni podaci o izvoznome poslu

- a) Opis predmeta izvoza
- b) Opis kvaliate i navođenje standardne oznake (ako je riječ o standardiziranim proizvodima)
- c) Količina robe – fiksno određena (npr. 1.000 komada, 200 tona, 2.000 metara i sl.) ili približna, uz odgovarajuću toleranciju – mogućnost manjeg odstupanja – (npr. 15.000 tona pšenice +/- 5%)
- d) Cijena u ugovorenoj valuti – fiksna – nepromjenjiva, ili određiva, s jasnom naznakom kako će biti određena cijena.

- e) Paritet isporuke – EXW, CIF, FOB, FAS, DAF, FCA, CIP, CPT, DES i dr. Pravila je donijela Međunarodna trgovačka komora u Parizu 1936. godine pod nazivom INCOTERMS 1936.
- f) Podaci o ambalaži – Ovisno o njenoj vrijednosti, ugovara uz cijenu različitim izrazima, kao npr.: franko ambalaža, ambalaža gratis, povratna ambalaža, i sl.
- g) Pojedinačna težina paleta i ukupna težina pošiljke – ukupnu težinu u tonama uspoređuje se s dimenzijama ambalaže koja čini ukupnu zapremninu pošiljke u prostornim – kubičnim metrima.
- h) Način prijevoza – Željeznica, kamion, pomorski ili riječni brod, zrakoplov.
- i) Rok isporuke – fiksni (npr. 15. veljače 2016.), ili odrediv (npr. 15 dana nakon obavijesti o otvaranju međunarodnog dokumentarnog neopozivog akreditiva u korist izvoznika, 30 dana od sklapanja kupoprodajnog ugovora i sl.).
- j) Način plaćanja – Gotovinski ili na kredit.
- k) Instrument plaćanja i osiguranja naplate – Akreditiv, bankovna doznaka, ček i slično.
- l) Carinski tarifni broj i imenovanje robe prema carinskoj tarifi
- m) Režim izvoza – Roba koju izvozite može biti na režimu LB – slobodan izvoz, na režimu K – kontingenta te na režimu D – dozvola.
- n) Informacije o svim troškovima izvoznog posla – Ubrajamo sve troškove koje, kao izvoznik, morate uzeti u obzir pri izradi pretkalkulacije izvoznog posla.
- o) Provizija izvoznika – Provizija koju ćete naplatiti od svog domaćeg komitenta čiju robu izvozite.

3.TEHNIKA PROVEDBE POSLA IZVOZA ROBE

Predpostavimo da se radi o redovitom poslu izvoza neke robe na paritetu CIF određena luka. Riječ je o neizravnom izvozu; dakle izvoznik je komisionar koji izvozi robu u svoje ime, a za račun domaćeg proizvođača.

Domaći proizvođač predmetne robe spreman je svoju robu prodati u inozemstvo, ali pod uvjetom da mu izvoznik jamči točno određenu cijenu na paritetu EXW.

Pretpostavimo da je izvoznik pronašao kupca u inozemstvu i dogovorio plaćanje neopozivim međunarodnim dokumentarnim akreditivom.

Tehničku provedbu ovog zamišljenog posla opisat ćemo putem tri faze: pripremna faza, faza provedbe posla i završne faze posla.

3.1. Pripremna faza posla izvoza robe

Općenito govoreći, pripremnu fazu izvoznog posla nije korektno definirati tako da nabrajamo sve radnje koje ona sadrži te opisujući kako započinje. Već samo rekli da je to takoreći nemoguće jer gotovo da i nema dva posve jednaka posla. Umjesto toga reći ćemo da se u priprema fazi događaju sve one radnje koje prethode sklapanju kupoprodajnog ugovora, svejedno u kojem se obliku on sklopio. Napomenimo i to da poslovni bonton nalaže da se na svaku primljenu poslovnu poruku uvijek treba odgovoriti: pristojno, s mjerom i uz poštovanje druge strane, čak i u slučaju kad nismo zainteresirani za posao.

3.1.1. Korespodencija u priprema fazi izvoznog posla

a) Upit inozemnog kupca domaćem izvozniku

Može biti u formi poslovnog pisma, u obliku faksa ili e-mail poruke. U kakvom god obliku bio, potencijalni kupac će u upitu najprije reći kako je saznao za nas i potom precizno definirati što želi kupiti, koju količinu robe te kad želi isporuku. Uz to može postaviti i dodatna pitanja odnosno zahtjeve u pogledu plaćanja, pakiranja, pariteta

isporuke, itd. Kao odgovor na svoj upit, potencijalni inozemni kupac od izvoznika očekuje ponudu.

b) Potvrda primitka upita inozemnog kupca

Po primitku upita iz inozemstva, izvoznik potvrđuje primitak upita kupca, zahvaljuje mu na povjerenju i obećava kako će mu traženu ponudu poslati u najkraćem roku.

c) Informacije o bonitetu poslovnog partnera

Potrebne su zato što izvoznik ne zna praktično ništa o svom potencijalnom kupcu. Stoga će tražiti od svoje poslovne banke, HGK i od svojih poslovnih veza u inozemstvu da mu dostave sve informacije o potencijalnom kupcu (pravni status, poslovna djelatnost, financijska snaga, poslovne veze, poslovna solidnost i sl.). Ako su primljene informacije zadovoljavajuće, izvoznik nastavlja s pripremama posla izvoza.

d) Upit izvoznika domaćem proizvođaču

Hrvatski izvoznik šalje upit domaćem proizvođaču i obavještava ga o upitu iz inozemstva te od njega traži ponudu za isporuku te iste robe na traženom paritetu u zemlji.

e) Ponuda domaćeg proizvođača izvozniku

U ponudi proizvođač potvrđuje primitak upita, nudi isporuku robe na traženom paritetu i navodi fiksnu cijenu u kunama.

f) Upit izvoznika otpremniku

Izvoznik šalje upit otpremniku s kojim posluje i traži da mu on pošalje svoju ponudu s precizno navedenim troškovima otpreme robe koji su uključenu u paritet isporuke CIF određena inozemna luka.

g) Ponuda otpremnika

Stiže promptno jer on raspolaže svim informacijama koje je izvoznik tražio. Stoga navodi podatke o troškovima prijevoza u zemlji i inozemstvu, stopi osiguranja protiv traženih rizika, troškovima kontrole kvalitete kao i troškovima svoje sluge.

h) Pretkalkulacija

Jedan od bitnijih elemenata za donošenje odluke o ulasku u posao. Izvoznik najprije mora pribaviti i informacije o cijenama predmetne robe na ciljnom inozemnom tržištu. Kad to učini, bit će u stanju izračunati rentabilnost tog posla i donijeti poslovnu odluku o davanju ponude inozemnom kupcu.

i) Čvrsta ponuda izvoznika inozemnom kupcu

Odgovor na upit iz prvog koraka ovog posla. Radi se o čvrstoj ponudi u kojoj izvoznik uz robu nastoji plasirati i usluge naših prijevoznika i našeg osiguratelja. Potencijalni inozemni kupac pažljivo proučava primljenu ponudu te ako mu odgovaraju ponuđeni uvjeti, daje pristanak.

j) Prihvat ponude hrvatskog izvoznika

Prihvat ponude ima značenje sklapanja kupoprodajnog ugovora tako da nije potrebno pisati poseban dokument pod tim nazivom. U poslovnoj se praksi i to događa u slučajevima kad poslovni partneri smatraju da je potrebno još bolje precizirati uvjete posla u koji ulaze.

k) Potpis kupoprodajnog ugovora

Na osnovi upita inozemnog kupca, domaći će izvoznik izraditi kupoprodajni ugovor. Potpisom ugovora završavaju i pripremne radnje posla.

3.2. Faza provedbe posla izvoza robe

Operativna provedba sklopljenog posla može se opisati kao ispunjenje odredbi sklopljenog ugovora. Kako je ugovor dvostrani pravni akt u kojemu se prodavatelj obvezuje isporučiti, a kupac platiti isporučenu robu, onda će i operativna provedba izvoznog posla završiti u trenutku kad prodavatelj isporuči robu na dogovorenom paritetu isporuke te kad je kupac plati u iznosu i na način kako je ugovoreno.

3.2.1. Slijed osnovnih radnji iz faze operativne provedbe izvoznog posla

a) Obavijest o otvorenom akreditivu

U njemu banka obavještava tko je otvorio akreditiv, na koji iznos, koji su dokumenti za isplatu akreditivnog iznosa te koji se rokovi moraju poštovati.

b) Neopozivi međunarodni dokumentarni akreditiv

Bankarski instrument plaćanja kojim nalogodavac stavlja putem banke korisniku na raspolaganje određeni novčani iznos naplativ po ispunjenju određenih uvjeta.

c) Dispozicija špediteru

Komisioni nalog izvoznika u kojemu on daje otpremniku precizne instrukcije za organizaciju otpreme robe u inozemstvo, uključivo njezino osiguranje i carinjenje.

d) Potvrda primitka dispozicije

Suglasnost otpremnika na primljeni nalog izvoznika. Kad je otpremnik potpise i pošalje izvozniku, sklopljen je otpremnički ugovor.

e) Carinska faktura

U nju izvoznik unosi sve podatke o sudionicima u poslu, vrsti, količini i kvaliteti robe, cijeni i paritetu kao i druge podatke iz ugovora o isporuci.

f) Certifikat o podrijetlu robe EUR-1

Prema međunarodnim sporazumima o povlaštenoj trgovini predviđeno da robu pri izvozu prati potvrda o podrijetlu robe. Tu potvrdu izdaje nadležna carinarnica

g) Teretni list

Teretni list je dokument iz kojeg se vidi vrsta, količina i stanje robe koju je prijevoznik preuzeo od pošiljatelja.

h) Polica osiguranja

Polica osiguranja pismena je isprava o ugovoru o osiguranju.

i) Jedinstvena carinska deklaracija

Jedinstvena carinska deklaracija temeljni je dokument koji morate podnijeti za bilo koju robu koju namjeravate izvoziti. Podnosite je nadležnoj carinarnici.

j) Račun špeditera

Špediter, zajedno s ostalim dokumentima, dostavlja račun izvozniku kome su oni potrebni za naplatu akreditiva.

k) Brzjav o otpremi robe

Brzjav s podacima o količini i vrijednosti robe te o načinu i vremenu njezine otpreme, izvoznik šalje inozemnom kupcu kako bi mogao organizirati prihvat i carinjenje robe.

l) Dostava akreditivnih dokumenata banci

Izvoznik odnosi dokumente u posredničku banku kako bi ih ona honorirala, tj., nosi ih radi isplate akreditivnog iznosa.

m) Izvješće o naplati po akreditivu

Službena obavijest banke na propisanoj tiskanici kojom ona obavještava korisnika kako je, po nalogu akreditivne banke, a na teret inozemnog kupca, u njegovu korist, a na poseban prijelazni račun knjižila akreditivni iznos odnosno iznos za koji je prodana predmetn roba. Istodobno ga moli da je informira kome će te devize stvarno isplatiti.

n) Obavijest o prispijeću robe inozemnom kupcu

U međuvremenu je i roba prispjela inozemnom kupcu tako da na adresu izvoznika stiže i obavijest inozemnog kupca o prispijeću robe. Tim činom završena je faza provedbe izvoznog posla; ugovor je ispunjen jer je roba isporučena i naplaćena.

3.3. Završne radnje izvoznog posla

Izvozniku sada ostaje samo obaviti završne radnje, poplaćati preostale račune te, u skladu s propisima, arhivirati poslovnu dokumentaciju. U posljednjoj fazi izvoznog posla izvoznik, na osnovi računa koje je dobio od svih sudionika u poslu, izrađuje konačnu kalkulaciju kako bi utvrdio stvarnu isplativost predmetnog posla te stvorio računovodstveni dokument koji služi kao osnovica za raspored deviznog priljeva.

3.3.1 Pisane poslovne komunikacije u završnoj fazi

a) Obavijest izvoznika proizvođaču

Izvoznik obavještava proizvođača da je posao uspješno završen te mu dostavlja kalkulaciju sa svim računima izvoznog posla.

b) Konačna kalkulacija

Na osnovi računa koje je dobio od svih sudionika u poslu izvoznik izrađuje konačnu kalkulaciju, kojom utvrđuje i isplativost posla. Kao računovodstvena isprava, konačna kalkulacija služi i kao osnovica za raspored deviznog priljeva.

c) Nalog banci za raspored priljeva deviza

Izvoznik daje nalog banci za raspored deviznog priljeva u kojemu određuje dio priljeva proizvođaču i sebi.

d) Zahvala kupcu na povjerenome poslu

Na kraju izvoznik mora zahvaliti kupcu na uspješno obavljenome poslu te popunili nadzornu knjigu o izvozu robe, koja je zakonom propisana računovodstvena isprava.

e) Izradba pregleda priljeva deviza

Nadzorna knjiga sadržava osnovne podatke o obavljenom izvoznom poslu.

f) Izradba nadzorne knjige o izvozu robe

Popunjavanjem nadzorne knjige završava posao izvoza robe.

4. TRANSPORTNE KLAUZULE U VANJSKOJ TRGOVINI

Incoterms su pravila kojima se tumače glavni izrazi u vanjskotrgovačkim ugovorima u svrhu reguliranja ekonomsko-pravnih odnosa između prodavatelja i kupca.

Incoterms su međunarodna pravila koja se koriste u međunarodnoj trgovini te se njima utvrđuje prijenos rizika i troškova pri isporuci robe.

Pravila je donijela Međunarodna trgovačka komora u Parizu 1936. Godine pod nazivom INCOTERMS 1936. Ta su se pravila više puta mijenjala i dopunjavala zbog razvoja međunarodne trgovine. Prva izmjena je bila 1953. godine. , nakon toga slijedio je niz promjena 1967., 1980., 1990.,1999., 2000. godine. Posljednje promjene stupile su na snagu 2010. godine pod nazivom INCOTERMS 2010. i uporabi su do danas.

Pravila Incoterms postaju obvezom ugovornih strana samo onda kada sudionici naznače njihovu primjenu u ugovoru o prodaji (kupoprodajni ugovor). Naznaka Incoterms 2010. obvezno se dodaje ugovornoj klauzuli o cijeni.

U kupoprodajnim ugovorima posebno je važno ugovoriti čija je obveza otprema robe i podmirivanje troškova otpreme. Transportna klauzula bitan je element ugovora u vanjskoj trgovini jer se oznakom franko određeno mjesto određuje paritet isporuke.

Paritet isporuke označuje cijenu robe s ovisnim troškovima do određenog mjesta, što znači da svaka klauzula razgraničava troškove i rizik koje snosi prodavatelj (izvozni) do troškova koje snosi kupac (uvozni).

Slanje robe iz jedne zemlje u drugu zemlju može biti rizično. Roba se tijekom transporta može izgubit, oštetiti, ili se zbog nekih razloga ne može dostaviti. Na taj način može doći do narušavanja dobrih poslovnih odnosa između ugovorenih strana. Kako bi odnosi između strana bili utvrđeni, u određivanju klauzula-pariteta pozvat će se na neku klauzulu INCOTERMS i pridržavati se ugovorene klauzule te tako ukloniti moguće nesporazume.

5. SKUPINE TRANSPORTNIH KLAUZULA

Zbog bolje pregleda i lakšeg razumijevanja, vrijedeće transportne klauzule su skupljene u četiri osnovne kategorije, označene početnim slovima engleskih naziva kratica odgovarajućih transportnih klauzula- E, F, C i D. (tab.1.)

SKUPINA PRAVILA	KRATICA	ENGLESKI	HRVATSKI
E OTRPEMA ROBE	EXW	EXW WORKS	FRANKO TVORNICA
F PRIJEVOZ NIJE PLAĆEN	FCA	FREE CARRIER	FRANKO PRIJEVOZNIK
	FAS	FREE ALONGSIDE SHIP	FRANKO UZ BOK BRODA
	FOB	FREE ON BOARD	FRANKO BROD
C PRIJEVOZ JE PLAĆEN	CFR	COAST AND FREIGHT	CIJENA I VOZARINA
	CIF	COST, INSURANCE AND FREIGHT	CIJENA, OSIGURANJE I VOZARINA
	CPT	CARRIAGE PAID TO	VOZARINA PLAĆENA DO
	CIP	CARRIAGE AND INSURANCE PAID TO	VOZARINA I OSIGURANJE PLAĆENI DO
D DOSPIJEĆE ROBE	DAP	DELIVERED AT PLACE	ISPORUČENO NA MJESTO
	DAT	DELIVERED AT TERMINAL	ISPORUČENO TERMINAL
	DDP	DELIVERED DUTY PAID	ISPORUČENO, OCARINJENO

Tablica 1. Skupine transportnih klauzula

Transportne klauzule (slika 1.) se koriste za različite vrste prijevoza pa su u tom smislu podijeljene u dvije zasebne skupine :

1. Klauzule koje se koriste za bilo koji način prijevoza:
 - EXW franko tvornica
 - FCA franko prijevoznik
 - CPT vozarina plaćena do
 - CIP vozarina i osiguranje plaćeni do
 - DAT isporučeno terminal
 - DAP isporučeno na mjesto
 - DDP isporučeno ocarinjeno
2. Klauzule koje se koriste za prijevoz morem i unutarnjim vodama
 - FAS franko uz bok broda
 - FOB franko brod
 - CFR cijena-vozarina
 - CIF cijena, vozarina i osiguranje

5.1. Skupina E

Skupinu E čini klauzula EXW koja ukazuje na polazak robe iz mjesta isporuke, stime da troškove prijevoza i osiguranja snosi kupac. „E“ termin je termin u kojem su obveze prodavatelja najmanje.

Klauzula EXW – franko tvornica... naznačeno mjesto

Franko tvornica znači da prodavatelj izvršava svoju obvezu kada robu stavi na raspolaganje kupcu u svojim prostorijama (radionica, tvornica, skladište) izvozno neocarinjenu i neutovarenu na bilo koje prijevozno sredstvo.

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Prodavatelj je dužan pripremiti robu za transport, robu kupcu staviti na raspolaganje na mjesto koje je dogovoreno za isporuku. On snosi sve

troškove i rizike za robu do trenutka kada se roba stavi na raspolaganje kupcu. Prodavatelj pomaže kupcu pribaviti svu potrebnu dokumentaciju za izvoz robe.

- Obveze kupca (uvoznika)

Kupac plaća cijenu robe naznačenu u kupoprodajnom ugovoru. Pribavlja prijevozno sredstvo kojim će otpremiti robu. Preuzima robu čim mu bude stavljena na raspolaganje u ugovoreno vrijeme i na ugovoreno mjesto. Snosi sve troškove i rizik od oštećenja ili gubitka robe od trenutka kad mu je roba stavljena na raspolaganje. U slučaju da zbog nekog razloga ne preuzme na vrijeme, snosi i naknadne troškove.

5.2. Skupina F

Skupina F (osnovni prijevoz nije plaćen) čine klauzule: FCA – Freecarrier (franko prijevoznik – imenovano mjesto); FAS – FreealongsideShip (franko uz bok broda), odnosno imenovano mjesto otpreme i FOB Free on board (franko brod), odnosno imenovano mjesto otpreme. Prema tim terminima prodavatelj je obvezan isporučiti robu do prijevoznika kojeg je odredio kupac. Osnovni prijevoz i osiguranje plaća kupac.

Klauzula FCA – franko prijevoznik... naznačeno mjesto

Franko prijevoznik znači da prodavatelj isporučuje robu prijevozniku ili kakvoj drugoj osobi koju je imenovao kupac, u prodavateljevim prostorijama ili na nekom drugom naznačenom mjestu.

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Prijevozniku kojega je odabrao kupac predaje robu ugovorenog datuma, ili u ugovorenom roku isporuke, na naznačenome mjestu. Na svoj rizik i trošak pribavlja izvoznu dozvolu i obavlja izvozne carinske formalnosti. Snosi sve troškove i rizik za robu do trenutka predaje robe prijevozniku ili osobi koju je odredio kupac, npr.

špediteru. Obavještava kupca o isporuci robe, odmah, telefonom, elektroničkom poštom.

- Obveze kupca (uvoznik)

Plaća ugovorenu cijenu. Kupac pribavlja uvoznju dozvolu i osigurava dozvolu i osigurava uvozno carinjenje robe. Osigurava tranzitni prolaz kroz duge zemlje. O svom trošku ugovara prijevoz robe od ugovorenog mjesta. Na vrijeme obavještava prodavatelja o izabranom prijevozniku i o vremenu dolaska prijevoznika. Snosi sve troškove i rizik od trenutka kad je roba predana prijevozniku ili ugovorenoj osobi.

Klauzula FAS – franko uz bok broda... naznačena ukrcajna, otpremna luka

Franko uz bok broda znači da prodavatelj ispunjava svoju obvezu isporuke kada robu postavi uz bok broda-plovila

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Prodavatelj postavlja robu uz bok broda na obali ili gatu u naznačenoj luci otpreme, ugovorenog dana ili u ugovorenom roku i na način uobičajen u toj luci. Na svoj trošak i rizik pribavlja izvoznju dozvolu i obavlja izvozne carinske formalnosti. Na vrijeme izvještava kupca da je roba isporučena uz bok broda i o svom trošku kupcu pribavlja „čistu ispravu“ kojom se dokazuje da je roba isporučena prema ugovoru, u ugovorenoj količini i vrsti (tzv. pristanišna potvrda), kao i ostale dokumente za izvoz robe. Snosi sve troškove i rizik za robu od trenutka njezina postavljanja uz bok broda te sve troškove provjere kakvoće i količine robe i ambalaže.

- Obveze kupca (uvoznika)

Plaća cijenu robe prema ugovoru. Osigurava prijevoz do naznačene luke odredišta o svom trošku. Pravodobno javlja prodavatelju ime broda, mjesto datum i vrijeme ukrcanja robe na brod u ugovorenoj luci ukrcanja. Snosi sve troškove i rizike za robu od trenutka kada je roba postavljena uz bok broda (troškove prijevoza i osiguranja od toga mjesta do odredišta). Snosi troškove carinskih, poreznih i drugih propisnih

pristojbi, troškove propisanih pristojbi, troškove carinskog postupka pri uvozu robe, troškove provjere robe, dozvole, izdavanje teretnice, sve troškove tranzita kroz druge zemlje.

Klauzula FOB – franko brod... naznačena ukrcajna, otpremna luka

Franko brod znači da je prodavatelj isporučio robu na plovilo koje je imenovao kupac u imenovanoj luci otpreme.

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Priprema robu za transport, propisno je upakira, dovodi u ugovorenu luku ukrcaja, ugovorenog dana ili u ugovorenom roku te ukrcava robu na brod kojeg je ugovorio kupac. Na svoj trošak i rizik pribavlja izvoznu dozvolu i obavlja izvozne carinske formalnosti. Pribavlja „čistu teretnicu“ kao dokaz da je roba isporučena na brod (na svoj trošak). Snosi sve troškove i rizik do trenutka prijelaza robe preko ograde broda u naznačenoj luci ukrcaja.

- Obveze kupca (uvoznika)

Plaća cijenu robe prema ugovoru. Na vlastiti trošak pribavlja brod i sklapa brodski ugovor („čartrirati“ brod) ili rezervira brodski prostor za prijevoz robe do luke odredišta. Pravodobno izvještava prodavatelja o imenu broda, luci ukrcaja i rokovima isporuke robe na brod. Snosi sve troškove i rizike za robu od trenutka kad roba prijeđe ogradu broda u luci ukrcaja (troškove prijevoza i osiguranja od luke ukrcaja do luke odredišta). Teretnicu i ostale isprave za izvoz i uvoz robe. Snosi troškove ukoliko brod kojega je odabrao nije stigao u luku naznačenog dana ili do kraja naznačenog roka.

5.3. Skupina C

Skupina C (osnovni prijevoz plaćen) čine klauzule: CFR – Cost and Freight (cijena i vozarina), s naznakom ugovorene luke odredišta; CIF- Cost, Insurance and Freight (cijena, osiguranje i vozarina), s naznakom ugovorene luke odredišta, CPT- Carriage paid to... (vozarina plaćena do...), s naznakom ugovorenog mjesta odredišta i CIP- Carriage and Insurance paid to... (vozarina i osiguranje plaćeni do...) s naznakom ugovorenog mjesta odredišta. Prema tim terminima prodavatelj je obvezan organizirati i ugovoriti prijevoz robe, ali bez preuzimanja rizika gubitka ili štete na robi, odnosno dodatnih troškova nastalih tijekom ukrcaja i otpreme. Osnovni prijevoz plaća prodavatelj, a kod klauzula CIF i CIP prodavatelj – izvoznik plaća prijevoz i osiguranje do naznačenog mjesta odredišta.

Klauzula CFR- cijena i vozarina... ugovorena luka odredišta

Cijena i vozarina znači da je prodavatelj isporučio robu na plovilo i predao prijevozniku

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Snosi sve troškove i vozarinu (osim troškova pomorskog osiguranja) potrebne radi dopreme robe do naznačene luke odredišta. U primjerenom roku izvještava kupca da je oba ukrcana na brod te kupcu priopćava ime broda i sve informacije vezane uz preuzimanje robe. Obavlja sve poslove izvoza i carinjenja te na svoj trošak pribavlja izvoznu dozvolu i sve ostale isprave i odobrenja državnih organa vezanih uz izvoz robe. Snosi rizik za robu do trenutka kada roba stvarno prijeđe ogradu broda u luci ukrcaja. Na svoj trošak nabavlja i predaje kupcu čistu- utrživu teretnicu. Na zahtjev kupca pribavlja uvjerenje o podrijetlu robe i druge isprave te mu pruža pomoć oko pribavljanja isprava koje su potrebne kupcu za uvoz robe.

- Obveze kupca (uvoznika)

Plaća cijenu robe prema kupoprodajnom ugovoru. Pribavlja uvoznu dozvolu i obavlja carinski postupak uvoza robe ili tranzita. Snosi rizik od gubitka ili oštećenja robe od trenutka kada ona prijeđe ogradu broda u luci ukrcaja. Snosi troškove osiguranja

robe od trenutka kada roba prijeđe ogradu broda u luci ukrcaja, a ostale troškove od trenutka isporuke robe u luci odredišta.

Klauzula CIF- cijena, osiguranje i vozarina... ugovorena luka odredišta

Cijena, osiguranje i vozarina znači da prodavatelj ispunjava svoju obvezu isporuke kada je robu isporučio na brod. Prodavatelj plaća sve troškove, vozarinu i osiguranje kupčeva rizika od propasti ili oštećenja robe

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Priprema robu i trgovačku fakturu, pribavlja izvoznu dozvolu, obavlja izvozno carinjenje robe. Ugovara prijevoz o vlastitom trošku do luke odredišta. Ugovara osiguranje robe do luke odredišta (minimalno osiguranje=ugovorena cijena robe uvećana za 10%). Predaje kupcu prenosivu policu osiguranja. Snosi sav rizik za robu do trenutka njezina prijelaza preko ograde broda u luci ukrcaja.

- Obveze kupca (uvoznika)

Plaća cijenu robe prema ugovoru. Pribavlja uvoznu dozvolu, preuzima robu od prijevoznika u ugovorenoj luci odredišta, obavlja uvozno carinjenje. Snosi troškove ukrcaja i troškove dodatnog osiguranja te rizik od gubitka ili oštećenja robe od trenutka kada je ona prešla ogradu broda u luci ukrcaja. Snosi i ostale troškove i izdatke vezane uz pribavljanje uvjerenja o podrijetlu robe i sl.

Klauzula CPT – vozarina plaćena do... naznačeno mjesto odredišta

Vozarina plaćena do znači da prodavatelj isporučuje robu prijevozniku ili špediteru kojeg je imenovao prodavatelj. Prodavatelj plaća troškove prijevoza do odredišta.

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Plaća troškove prijevoza do naznačenog mjesta odredišta. Snosi rizik za robu do trenutka kad preda robu prvom prijevozniku u ugovoreno vrijeme. Osigurava o svom trošku kupcu prijevoznu ispravu.

- Obveze kupca (uvoznika)

Preuzima robu od prijevoznika u mjestu odredišta i plaća ugovorenu cijenu. Snosi sav rizik za robu od trenutka kad je roba predana prvom prijevozniku u mjestu otpreme. Snosi troškove osiguranja robe, sve izdatke i troškove nastale u svezi s robom tijekom tranzita i troškove iskrcaja. Snosi naknadne troškove i rizik ukoliko propusti obavijestiti prodavatelja o mjestu odredišta.

Klauzula CIP- vozarina i osiguranje plaćeni do... naznačeno mjesto odredišta

Vozarina i osiguranje plaćeni do znači da prodavatelj isporučuje robu prijevozniku ili špediteru i plaća troškove prijevoza tj. vozarinu, ali isto tako plaća i osiguranje s minimalnim pokrićem kupčeva rizika od propasti ili oštećenja robe tijekom prijevoza

- Obveze prodavatelja (izvoznik)

Obveze su iste kao i kod klauzule CPT, ali uz dodatak da mora ugovoriti i osiguranje tereta za izgubljenu ili oštećenu robu tijekom prijevoza do odredišta (minimalno osiguranje) – plaća vozarinu od polazišta do odredišta.

- Obveze kupca (uvoznika)

Obveze su iste kao i kod klauzule CPT, osim što ne plaća osiguranje za robu. U slučaju da traži dodatno osiguranje (npr. Od ratnih i sl. rizika), prodavatelj će ga ugovoriti na teret kupca.

5.4. Skupina D

Skupinu D čine klauzule: DAP – Delivered at place (isporučeno na mjesto), DAT- Delivered at terminal (isporučeno na terminalu), DDP- Delivered duty paid (isporučeno, ocarinjeno), uz naznaku mjesta odredišta. Prema tim terminima roba se dostavlja do odredišta zemlje primatelja ili kupca na ukupan trošak i rizik prodavatelja- izvoznika.

Klauzula DAP- isporučeno granica/franko državna granica... naznačeno mjesto isporuke na državnoj granici

Ovo pravilo se može koristiti bez obzira na izabrani način prijevoza, a također se može koristiti kod multimodalnog prijevoza kada učestvuje više načina prijevoza.

Isporučeno na terminalu' znači da je prodavatelj ili špediter dužan organizirati prijevoz i istovariti robu kupcu s dolaznog prijevoznog sredstva te mu ju staviti na raspolaganje imenovanom terminalu u imenovanoj odredišnoj luci ili mjestu odredišta.

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Prodavatelj snosi sve rizike za propast ili oštećenje robe do trenutka njezine isporuke na prijevoznom sredstvu ili imenovanom mjestu odredišta

- Obveze kupca (uvoznika)

Obvezan je platiti ugovorenu cijenu. Kupac snosi sve rizike za propast ili oštećenje robe od trenutka kada mu je roba isporučena u mjestu odredišta

Klauzula DAT- isporučeno na terminalu, naznačen imenovani terminal u luci ili mjestu odredišta

Isporučeno na terminalu znači da je prodavatelj ili špediter dužan organizirati prijevoz i istovariti robu kupcu s dolaznog prijevoznog sredstva te mu ju staviti na

raspolaganje u imenovanom terminalu u imenovanoj odredišnoj luci ili mjestu odredišta

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Prodavatelj snosi sve rizike za propast ili oštećenje robe do njezine isporuke na imenovanom terminalu ili mjestu odredišta.

- Obveze kupca (uvoznika)

Kupac snosi sve rizike za propast ili oštećenje robe od trenutka kada mu je roba isporučena i sve daljnje troškove za robu.

Klauzula DDP- Isporučeno ocarinjeno, naznačenoimenovano mjesto odredišta

Isporučeno ocarinjeno znači da je prodavatelj isporučio robu kada ju je stavio kupcu na raspolaganje, uvozno ocarinjenu, na dolaznom prijevoznom sredstvu praktično u ili pred skladište kupca ili u imenovano mjesto odredišta.

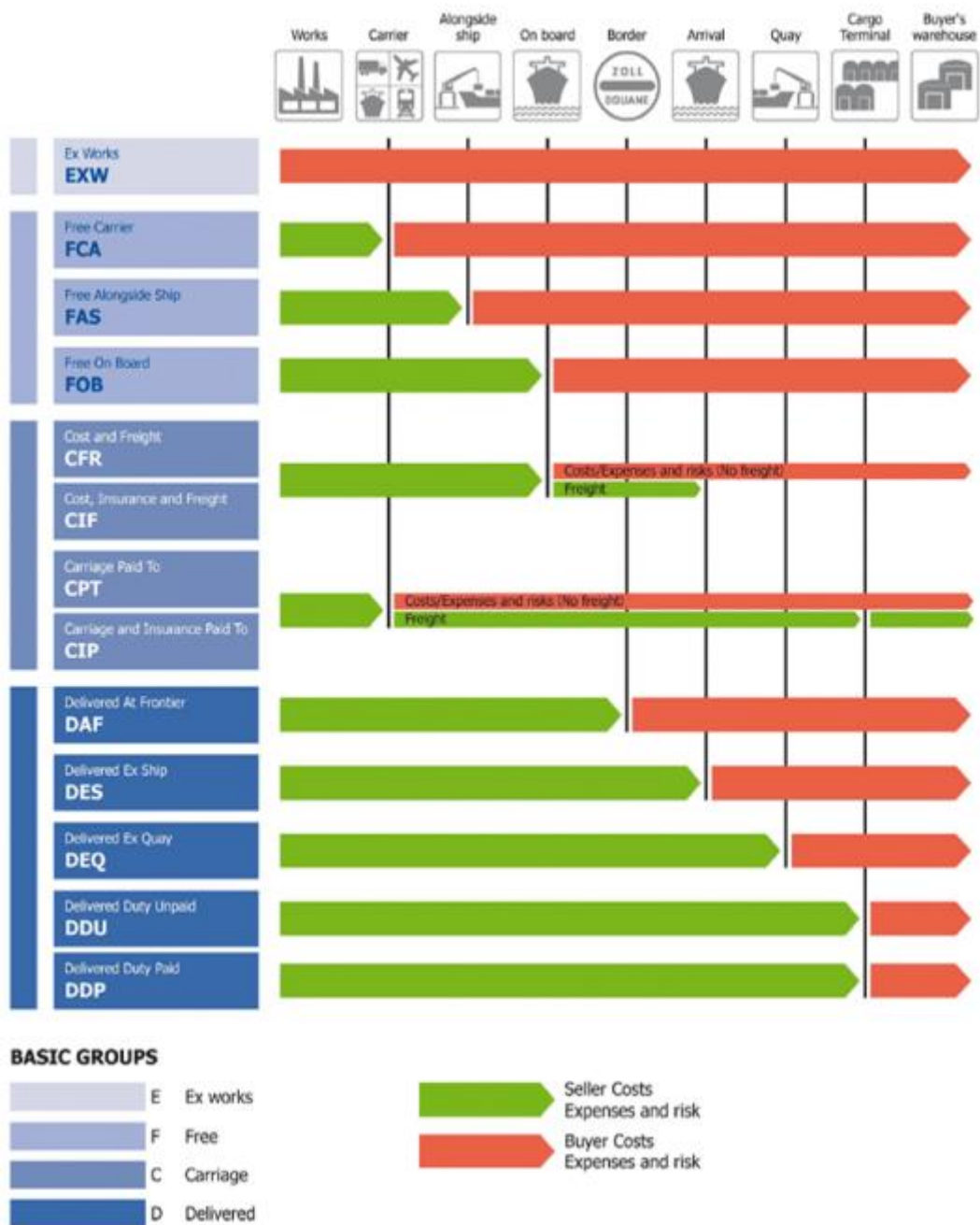
DDP predstavlja maksimalnu obvezu za prodavatelja.

- Obveze prodavatelja (izvoznika)

Prodavatelj snosi sve troškove i rizike uključujući carinu, poreze i pristojbe vezane za isporuku robe.

- Obveze kupca (uvoznika)

Plaća ugovorenu cijenu. Kupac je dužan snositi sve rizike za robu od trenutka kada mu je roba stavljena na raspolaganje u mjestu odredišta.

Slika 1. Prikaz „INCOTERMS 2000“

6. RIZICI I OSIGURANJA U VANJSKOJ TRGOVINI

Općenito o riziku

Za kupca – uvoznika postoji rizik hoće li primiti robu upravo one kvalitete i količine kakvu je naručio i platio. Postoji rizik da se robi na putu do kupca nešto dogodi, bilo havarija transportnog sredstva, a time i djelomično ili potpuno uništenje robe, bilo da se roba na putu pokvari ili ošteti pri prekrcaju, skladištenju i slično. Može se dogoditi da se od trenutka sklapanja ugovora do trenutka prispjeća robe do kupca smanji cijena robe koju kupac dalje prodaje, pa on izgubi očekivanu dobit.

Za prodavatelja – je važno pitanje naplate isporučene robe ili izvršene usluge, koja može izostati zbog raznih razloga, npr. Zbog insolventnosti inozemnoga kupca, prisilne odgode plaćanja u zemlji kupca, ratnog stanja, valutnih poremećaja, stečaja i slično.

Kupcu je najvažnije da kvaliteta i količina robe, koju je naručio i primio, bude u skladu s kupoprodajnim ugovorom, a prodavatelju da kupac plati robu u skladu s ugovornom klauzulom o plaćanju. Za rizik je bitno da se ne može predvidjeti ni spriječiti nastup opasnosti nepredvidiva događaja, Isto tako, teško je izračunati opseg štete koja može nastati nastupi li neki nepredviđeni događaj, osobito kad je riječ o rizicima što prate međunarodne razmjene robe.

SKUPINE RIZIKA

Zbog boljeg pregleda i lakšeg razumijevanja rizika, možemo podijeliti u sljedeće skupine: Robni rizici i Financijski rizici. (tablica 2.)

ROBNI RIZICI	FINANCIJSKI RIZICI
Rizik vrste, kvalitete, i količine robe	Rizik cijene
Tržišni rizik nabave i prodaje	Rizik izvoznog kredita
Rizik izvršenja kupoprodajnog ugovora	Rizik konvertiranja
Transportni rizik	Rizik transfera
	Tečajni rizik
	Valutni rizik
	Politički rizik

Tablica 2. Robni i financijski rizici

Skupina Robni rizici

Rizik vrste, kvalitete i količine robe

Rizici vrste, kvalitete i količine robe mogu nastati zbog sniženja kvalitete robe u tijeku transporta, uskladištenja i drugih manipulacija robom ili gubitka u količini robe od mjesta polazišta do mjesta odredišta, odnosno do trenutka njena preuzimanja od strane kupca u inozemstvu. Taj rizik pogađa osobito one vrste roba koje su podložene utjecaju klimatskih i temperaturnih promjena, oštećenja ili drugim gubicima u tijeku transporta ili skladišnih manipulacija.

Rizik vrste i kvalitete robe pogađa osobito sezonske robe ili robe prigodne potrošnje, dakle sve vrste proizvoda pri kojima odlučujuću ulogu u njihovu plasmanu čini ukus potrošača i trenutna moda potrošnje.

Iz toga slijedi da izvoznik mora osigurati sve uvjete da roba, prema ugovorenoj vrsti, kvaliteti, izgledu, količini, recepturi, standardu i u točno ugovoreno vrijeme bude dopremljena na ugovoreno mjesto isporuke. Ukoliko izvoznik ne ispuni točno te svoje obveze, može nastupiti rizik kvarenja robe, manjega ili većega gubitka ugovorene kvalitete, količinskog gubitka iznad uobičajenog, rizik smanjenja cijene sezonske robe za koju naglo opada potražnja ukoliko sa pravodobne nije pojavila na tržištu, rizik da zbog neodgovarajućeg standarda propisanog u zemlji uvoza mjerodavni organi zabrane njeno puštanje u promet na tržištu zemlje uvoza i slično.

Spomenuti rizici, izazvani izvoznikovim neodgovarajućim izvršenjem ugovornih obveza, često rezultiraju uvoznikovim ne preuzimanjem robe, odnosno stavljanjem takve robe izvozniku na raspolaganje i njegov trošak glede daljnjih postupaka s robom. Uz to se za izvoznika pojavljuje rizik improvizirane prodaje takve robe na inozemnom tržištu, što najčešće može imati nesagledivu financijsku štetu i gubitak ugleda na inozemnom tržištu.

Od rizika vrste, kvalitete i količine robe izvoznik se može osigurati na različite načine, posebice ukoliko se pojavljuje isključivo kao posrednik pri plasmanu robe na inozemno tržište.

Ti su načini:

- pravodobno osiguranje odgovarajućega transportnog sredstva, prikladnog za prijevoz određene vrste robe
- odgovarajuće uskladištenje robe i osiguranje stručnog rukovanja robom uz odgovarajuću brigu o robi u tijeku transporta i u skladištu
- osiguranje odgovarajućih uvjerenja sanitarnih, veterinarskih, fitopatoloških i drugih nadležnih inspektorata prije otpreme robe inozemnom kupcu
- ugovaranje usluga specijalizirane ovlaštene organizacije za kontrolu količine i kvalitete robe u međunarodnom prometu, sa zahtjevom da provjere količinu, kvalitetu i druga svojstva robe koja je predmetom kupoprodaje, nadziru transportna sredstva, skladište i rukovanje robom
- temeljito poznavanje tržišta prodaje i nabave, osobito za sezonske artikle ili artikle čiji je plasman vezan uz prigodne datume, pri čemu je nužno dinamiku proizvodnje uskladiti sa zahtjevima tržišta
- precizno ugovaranje između kupca i prodavatelja svih pojedinosti

Tržišni rizik nabave i prodaje

Rizik nabave i prodaje, odnosno uvoza i izvoza u vanjskoj trgovini posljedica je subjektivnih i objektivnih okolnosti koje otežavaju ili potpuno onemogućuju izvršenje planiranog uvoza ili izvoza. Subjektivne okolnosti odnose se na slabost u poduzeću, sustavu rada i stručnosti osoblja u pripremi i izvršenju planiranih poslova izvoza i uvoza. Objektivne okolnosti odnose se na vanjske utjecaje, na koje poduzeće ne može utjecati.

Uklanjanje uzroka koji mogu izazivati pojavu tržišnih rizika nabave i prodaje može se provesti na sljedeće načine:

- Uklanjanjem subjektivnih slabosti u vanjskotrgovinskom poduzeću

- Primjenom samoosiguranja na osnovi trajnog praćenja posljedica objektivnih uzroka nastanka tržišnog rizika

Na objektivne uzroke pojave tržišnog rizika teško je utjecati i ne mogu se izbjeći, ali se njihovi negativni učinak može bitno smanjiti praćenjem događaja koji ih izazivaju. To se posebice odnosi na sprječavanje gomilanja zaliha robe, koje se zbog mjera nadležnih državnih organa ili nekih drugih uzroka ne mogu izvesti ni ostvariti planirani devizni priljev.

Izvoznik se osigurava od takvih rizika temeljitim istraživanjem inozemnog tržišta i informiranjem o stvarnom stanju na određenom tržištu, povećanjem proizvodnosti rada, jačanjem konkurentne sposobnosti na stranom tržištu, unapređivanjem prodaje, poboljšanjem ekonomske propagande, davanjem povoljnih uvjeta prodaje.

Od rizika nabave uvoznik najbolje se osigurava ako pravodobno osigura stalne izvore opskrbe sirovinama, reprodukcijom materijalom, prehrambenim proizvodima, investicijskom opremom, rezervnim dijelovima, ako potrebnu robu nabavlja u najpogodnije vrijeme, kad joj je cijena najniža, ako na temelju srednjoročnih i dugoročnih planova unaprijed ugovori nabavu potrebnih količina i tako postigne određene popuste u cijeni.

Rizik izvršenja kupoprodajnog ugovora

Rizici izvršenja kupoprodajnog ugovora u vanjskoj trgovini postoje zbog mogućnosti neizvršenja dospjelih obveza jedne ugovorne strane, čime ona izravno nanosi štetu drugoj ugovornoj strani. Obično se taj rizik pojavljuje u dva slučaja:

- Kad prodavatelj ne isporuči ugovorenu robu ili ne izvrši ugovorenu uslugu
- Kad kupac odbije preuzeti isporučenu robu ili kad uskrati isplatu primljene robe

Kupac se osigurava od rizika isporuke robe tako da ispita solidnost poslovanja inozemnog dobavljača, da ugovori penale za neizvršenje isporuke ili za kašnjenje u isporuci i da ugovornom klauzulom zahtijeva od prodavatelja bankovnu garanciju za uredno izvršenje posla.

Prodavatelj se osigurava od rizika preuzimanja robe i isplate od strane kupca tako da iscrpno ispita bonitet inozemnoga kupca, ugovorom točno odredi trenutak prijelaza rizika i plaćanja robe, da od kupca zatraži izdavanje bankovne garancije i ugovori kvalitetno i kvantitativno preuzimanje robe u svojoj zemlji.

Iako su i uvoznik i izvoznik izloženi rizicima izvršenja kupoprodajnog ugovora, ipak je taj rizik za kupca manji, jer ga može jednostavno izbjeći uvjetovanjem isplate ugovorenog iznosa kvalitativnim i kvantitativnim preuzimanjem robe. Za izvoznika se rizik pojavljuje i kad kupac odbija preuzeti već isporučenu robu ili preuzeti dostavljene dokumente, ili kad postoji opasnost da oduzme ili odstupi od ugovora i prije početka isporuke. Iz toga proizlaze tri moguće vrste opasnih događaja koji uvjetuju pojavu gospodarskog rizika za izvoznika:

- Roba isporučena, dokumenti predani, dužnika se usteže od plaćanja ili postaje platno nesposoban
- Roba isporučena, dokumenti poslani, dužnik se usteže preuzeti dokumente;
- Proizvodnja započeta, odnosno roba spremna za otpremu, a dužnik odustaje od ugovora.

Transportni rizici

Transportni rizik predstavlja zbroj svih mogućih šteta koje mogu nastati na robi pri njenom prijevozu. Rizici se u transportu najčešće dijele na ove vrste:

- Osnovni transportni rizici
- Dopunski transportni rizici
- Ratni i politički rizici

Osnovni transportni rizici su: opasnosti od prometnih nezgoda, elementarne nepogode, požar i eksplozija u prijevoznom sredstvu, krađa i neisporuka pošiljke.

Dopunski transportni rizici vezani su uz svojstvo robe i obuhvaćaju: krađu, vlagu, lom, curenje, rasipanje, hrđanje, kvarenje robe, zagrijavanje robe, štete od vode.

Ratni i politički rizici: nastaju zbog neprijateljstva između pojedinih zemalja ili zbog izvanrednih događaja, odnosno stanja u nekoj zemlji.

Osiguravajuća društva dijele transportno osiguranje na domaći i međunarodni kargo.

Sa stajališta vanjske trgovine zanima nas međunarodni kargo, koji obuhvaća:

- Osiguranje uvoznog karga
- Osiguranje izvoznog karga
- Osiguranje tranzitnog karga

Prema predmetu osiguranja, transportno osiguranje dijelimo na:

- Osiguranje prijevoznih sredstava ili kasko osiguranje
- Osiguranje robe ili kargo osiguranje
- Osiguranje vozarine
- Osiguranje odgovornosti vozara

Osiguranje izvozne pošiljke obavlja se tako da se izvoznik sam ili putem svog špeditera, osiguravatelju dostavi prijava. Na temelju podataka iz prijave – ponude, a ovisno o vrsti prijevoza, osiguravatelj izadaje :

- Policu osiguranja na engleskom jeziku s odgovarajućim institutskim klauzulama te policama za osiguranje od rata i štrajka
- Vlastitu policu na engleskom ili nekom drugom jeziku

Financijski rizici i načini osiguranja

Financijski su rizici opasnost koja može djelomično ili potpuno onemogućiti da se plaćanje i naplata, odnosno financijska likvidacija vanjskotrgovinskog posla, izvrši na ugovoreni način i u ugovorenom roku. Dakle, financijski rizici mogu znatno utjecati na pogoršanje predviđenog financijskog rezultata, a pokatkad njihove posljedice prelaze okvire poslovnih interesa vanjskotrgovinskih poduzeća i negativno se održavaju na interese šire društvene zajednice i gospodarstva u cjelini.

Rizik cijene

Rizik cijene je opasnost da dođe do poskupljenja predmeta kupoprodaje, odnosno do promjene ugovorene visine cijene bilo na štetu kupca ili na štetu prodavatelja.

Ukoliko zbog utjecaja ponude i potražnje na tržištu dođe do povećanja cijene predmeta kupoprodaje, koja je u trenutku sklapanja kupoprodajnog ugovora ugovorena kao čvrsta – fiksna cijena, štetu će snositi prodavatelj – izvoznik.

Ukoliko cijena padne, koja je tijekom izvršenja kupoprodajnog ugovora na međunarodnom tržištu ugovorena kao čvrsta, štetu će snositi kupac – uvoznik.

Rizik izvoznog kredita

Rizik izvoznog kredita u svojoj biti predstavlja opasnost za izvoznika robe ili usluga na kredit da kupac u inozemstvu neće u ugovorenom roku uz ugovorene uvjete platiti isporučenu robu ili izvršenu uslugu.

Rizik konvertiranja

Rizik konvertiranja, odnosno rizik pretvaranje jedne valute u drugu radi podmirenja dospjelih obveza nastaje zbog nepostojanja mogućnosti da se kod žiro centrale pri bilateralnom klirinškom obračunu platni nalozi u domaćim, nacionalnim valutama pretvaraju u ugovorenu valutu plaćanja radi isplate dospjelih obveza u korist inozemnih izvoznika – vjerovnika.

Rizik transfera

Transfer znači doznačavanje valute u inozemstvo, pa rizik transfera znači nemogućnost izvršenja platnih naloga iz zemlje uvoznika u zemlju izvoznika u skladu s ugovornim obvezama.

Valutni rizik

Valutni rizik nastaje zbog iznenadne promjene glede povećanja ili smanjenja vrijednosti jedinice određene valute kao zakonskog sredstva plaćanja, nastale

Politički rizik

Politički rizik je rizik što nastaje kao posljedica raznih političkih događaja, kao što su: ratovi, revolucije, eksproprijacije, nacionalizacije, nemiri, štrajkovi, pobune, kao i druge neočekivane intervencionističke mjere deviznih i drugih ograničenja radi zaštite interesa zemlje u društveno-političkom i gospodarskom smislu.

Djelovanje ovih događaja prijeto opasnošću da izvoznik ne uspije naplatiti protuvrijednost isporučene robe ili izvršene usluge, ili da ne može raspolagati svojom robom prije njene predaje kupcu, jer je napustila teritorij njegove zemlje i došla pod udar neočekivanih mjera druge zemlje. U takvim uvjetima ostvarivanje naplate ili nastojanje da se naplata izvrši prisilno, nije moguće ni u kojem obliku.

Politički rizik može pogoditi i uvoznika, bilo da primi oštećenu robu ili da mu roba stigne sa zakašnjenjem, bilo da je uopće ne primi zbog raznih događaja. U tim slučajevima za uvoznika mogu nastati znatne štete u proizvodnji, štete zbog nemogućnosti ispunjenja ugovornih obveza prema trećim osobama.

Prema djelovanju političkog rizika i posljedicama što ih izaziva u tijeku izvršenja izvoznog posla na kredit, poduzimaju se u praksi dvojake mjere zaštite i osiguranja.

Jedna skupina mjera znači osiguranje prema kupcu:

- Ugovaranje plaćanja cijelog iznosa kupoprodaje unaprijed, otvaranjem neopozivoga, pokrivenoga i potvrđenoga međunarodnoga dokumentarnog akreditiva, domiciliranog u zemlji izvoznika, s važnošću do kraja ugovorenog roka isporuke
- Otvaranje neopozivoga mjeničnog depozita, domiciliranog u zemlji izvoznika, uz obvezno avaliranje mjenice od strane neke prvorazredne banke iz treće zemlje
- Pribavljanje neopozive bankovne garancije odgovarajućeg teksta, izdane od strane neke prvorazredne banke iz treće zemlje

Druga skupina mjera osiguranja naplate izvezene robe ili izvršenih usluga u slučaju nastupa bilo kojeg od političkih rizika, po načelu podjele rizika između izvoznika i države, predstavlja osiguranje od rizika izvoznoga kredita kod domaće osiguravajuće ustanove.

8. ZAKLJUČAK

Nakon svega rečenog jasno se može uvidjeti veliki značaj problematike rizika u bilo kojem kontekstu, na svakodnevnoj bazi. Rizici i problematika vezano uz njih nezaobilazna je tema svih, u svakom obliku, bilo da se gleda osobno, poslovno, ili na bilo koji drugi način.

Trebalo bi svakodnevno obraćati pozornost na rizike svoje osobne i radne okoline, kako bi postojala i podigla se jasna svjesnost problematike rizika u okruženju. Kada postoji svjesnost potencijalnih rizika svoje okoline tada se uglavnom u određenoj mjeri posveti i problematici upravljanja rizikom. Definira se moguće rizike, analizira ih, donose odluke i poduzima mjere zaštite.

Veliku važnost treba dodjeliti transportnim klauzulama jer se transportnim klauzulama izbjegavaju različite nejasnoće i sporovi kod tumačenja pojedinih ugovorenih izraza od strane izvoznika i uvoznika, te su utvrđuje trenutak kada rizik prijelazi s prodavatelja na kupca.

Također da bi odnosi između ugovorenih strana bili što bolji, ugovorene strane će odrediti neku transportnu klauzulu te će se pozvati na klauzulu INCOTERM i tako ukloniti moguće nesporazume i eventualne kasnije sporove.

IZJAVA O AUTORSTVU
I
SUGLASNOST ZA JAVNU OBJAVU

Završni/diplomski rad isključivo je autorsko djelo studenta koji je isti izradio te student odgovara za istinitost, izvornost i ispravnost teksta rada. U radu se ne smiju koristiti dijelovi tuđih radova (knjiga, članaka, doktorskih disertacija, magistarskih radova, izvora s interneta, i drugih izvora) bez navođenja izvora i autora navedenih radova. Svi dijelovi tuđih radova moraju biti pravilno navedeni i citirani. Dijelovi tuđih radova koji nisu pravilno citirani, smatraju se plagijatom, odnosno nezakonitim prisvajanjem tuđeg znanstvenog ili stručnoga rada. Sukladno navedenom studenti su dužni potpisati izjavu o autorstvu rada.

Ja, Andro Nakić (ime i prezime) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Tranzistorski ključari, izvori i napajanje u raznim vrstama sklopova (upisati naslov) te da u navedenom radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Andro Nakić
(vlastoručni potpis)

Sukladno Zakonu o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju završne/diplomske radove sveučilišta su dužna trajno objaviti na javnoj internetskoj bazi sveučilišne knjižnice u sastavu sveučilišta te kopirati u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice. Završni radovi istovrsnih umjetničkih studija koji se realiziraju kroz umjetnička ostvarenja objavljuju se na odgovarajući način.

Ja, Andro Nakić (ime i prezime) neopozivo izjavljujem da sam suglasan/na s javnom objavom završnog/diplomskog (obrisati nepotrebno) rada pod naslovom Tranzistorski ključari, izvori i napajanje u raznim vrstama sklopova (upisati naslov) čiji sam autor/ica.

Student/ica:
(upisati ime i prezime)

Andro Nakić
(vlastoručni potpis)

LITERATURA

1. Zelenika, R.: Logistički sustavi, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2005
2. Ivaković, Č., Stanković, R., Šafran, M.: Špedicija i logistički procesi, Fakultet prometnih znanosti, Zagreb, 2010.
3. Zelenika, R.: Multimodalni prometni sustavi, Ekonomski fakultet u Rijeci, Rijeka, 2006.

<http://web.efzg.hr/dok/TRG/dvuletic/INCOTERMS%202010.pdf>

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Prikaz „INCOTERMS 2000“.....	24
Tablica 1. Skupine transportnih klauzula.....	14
Tablica 2. Robni i financijski rizici.....	26